

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Anamarija Bačvar, Klara Bagarić, Iva Buha, Sanja Gudelj, Ivana
Kovačević, Tvrтко Krpan, Ivan Marjanović

**„Transkripcija i kritičko izdanje Kronike
franjevačkoga samostana u Vukovaru (1781. –
1826.)“**

Zagreb, 2022.

Ovaj rad izrađen je u sklopu suradnje studenata diplomskoga studija Hrvatskoga latinista na Fakultetu hrvatskih studija pod vodstvom doc. dr. sc. Marka Jerkovića i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2021./2022.

Sadržaj rada

1. Uvod

1.1. Studij hrvatskoga latiniteta

2. Opis projekta „Transkripcija i kritičko izdanje *Kronike* Franjevačkoga samostana u Vukovaru 1781. – 1826.“

2.1. Opis i hodogram aktivnosti

3. Opći i specifični ciljevi projekta

4. Sažetak

5. Summary

6. Životopisi autora

1. Uvod

1.1. Studij hrvatskog latiniteta

Studij latinskoga jezika i hrvatskog latiniteta na Fakultetu hrvatskih studija čvrst je temelj za pripremu budućih stručnjaka koji će se baviti bogatom, ali slabo istraženom hrvatskom latinističkom baštinom. Diplomski studij hrvatskog latiniteta jedinstven je u cijeloj Hrvatskoj pa i u Europi. Završetkom studija latinskoga jezika i hrvatskog latiniteta, osim za bavljenje antičkim autorima, stječu se i kompetencije za istraživanje svjetskoga i hrvatskoga srednjovjekovnoga i novovjekovnoga latiniteta. Aktualna manja atraktivnost studija latinskoga jezika pruža mogućnost konkretne suradnje između profesora i studenata koja se manifestira u znanstvenim i stručnim projektima koji afirmiraju hrvatsku latinističku baštinu. Jedna u nizu ideja i ostvarenja koja je potekla s Odsjeka za hrvatski latinitet jest transkripcija i kritičko izdanje druge knjige *Kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru* iz perioda od 1781. do 1826. Naime, franjevački samostan sv. Filipa i Jakova u Vukovaru jedna je od izuzetno važan jer čuva bogato kulturno i umjetničko blago te veliku knjižnicu s rijetkim izdanjima i manuskriptima.

2. Opis projekta Transkripcija i kritičko izdanje *Kronike Franjevačkoga samostana u Vukovaru 1781. – 1826.*

Rad na transkripciji i izdanju ovoga rukopisa bio je studentima velik izazov i poticaj jer su praktično znanje, stečeno tijekom studiranja latinskoga jezika na Fakultetu hrvatskih studija, mogli primijeniti na konkretnom projektu čiji će rezultati, osim u znanstvenoj, biti primjenjivi u široj društvenoj zajednici. Studenti hrvatskoga latiniteta Anamarija Bačvar, Klara Bagarić, Iva Buha, Sanja Gudelj, Ivana Kovačević, Tvrtko Krpan te Ivan Marjanović pod vodstvom asistenta Petra Uškovića Croate, okupili su se s ciljem istraživanja i objavljivanja dosad neobjavljena rukopisa i radi osvjetljavanja jednoga novoga dijela povijesti istočne Hrvatske i Srijema. Osim što je transkribiran, tekst je također opremljen komentarom i preveden te se nalazi u pripremi za tisak.

Rezultat transkripcije je pružanje uvida u jedan do sada skriveni dio povijesti vukovarskog kraja tijekom 18. i 19. stoljeća koji će budućim generacijama omogućiti novi pogled na hrvatsku baštinu. Izdavanjem ovog djela omogućeno je istraživanje vrijednih, do sada nepoznatih, podataka. Druga knjiga »Kronike franjevačkog samostana u Vukovaru« pokriva razdoblje od 1781. do 1826. godine, obilježeno velikim društveno-političkim lomovima, ratovima i revolucijama. Kronika vukovarskog samostana započinje spomenom na tek preminulu vladaricu Mariju Tereziju s kojom završava epoha terezijanizma, umjerenog reformnog prosvjećenog apsolutizma i nastupa novo razdoblje jozefinizma koji će iz temelja protresti strukture, institucije i život naroda Monarhije, ali i stvoriti podlogu koja će temeljito promijeniti dotadašnju sliku Monarhije i započeti nezaustavljive procese započete francuskom revolucijom.

Vukovarski kroničari ovoga razdoblja ne posjeduju razvijenu protomodernu nacionalnu svijest. Iz teksta kronike uočljivo je kako kroničari svoj politički svijet, u užem pogledu, vezuju za područje Srijemske županije i Ugarskog sabora u Budimu. Vukovarski samostan nalazi se u Srijemskoj županiji, koja je bila dio Hrvatskog kraljevstva, ali politički i ekonomski puno više povezana s Ugarskom nego Zagrebom. Centri političke i ekonomske moći na lokalnoj razini za franjevce u Vukovaru jesu institucije Srijemske županije i Kraljevine Ugarske. Sama Provincija sv. Ivana Kapistrana u svom hrvatskom dijelu svedena je na područje Slavonije, a zahvaća i mnoge samostane na području Ugarske. Njezina etnička struktura je, što pokazuju samostanske tabule, miješana. Očito je iz tih popisa kako dominiraju Hrvati, prema prezimenima provincijala i gvardijana, ali da je sljedeća zastupljena etnička komponenta Njemačka, a tek zatim Mađarska.¹ Dok je zapadna Provincija sv. Ladislava u punom smislu riječi hrvatska provincija, Provincija sv. Ivana Kapistrana politički i etnički nadilazi prostor Hrvatskoga kraljevstva te je osjećaj za pripadnost feudalnomu pojmu *natio Croatica* u kronici gotovo nepoznat. To ne znači da hrvatski franjevci spomenute provincije nemaju kulturološki osjećaj za *natio Croatica*, ali politički, ekonomski i upravno usmjereni su na neposredno susjedstvo koje je Ugarsko kraljevstvo sa snažno prisutnim institucijama u slavonskim županijama. O kulturološkoj povezanosti s *natio Croatica* pokazuje samostanska tabula ovog razdoblja u kojoj redovito postoje propovjednici na hrvatskom jeziku, ponekad čak i dva, što govori o jakom hrvatskom etničkom sastavu grada. Uz hrvatski pojavljuje se i propovjednik na njemačkom jeziku, što opet upućuje na jaku njemačku komponentu u gradu i okolici. Zanimljivo je da se propovjednik na mađarskom jeziku u Kronici spominje tek krajem 1821. godine, kada oko dvije stotine

¹ Više o etničkom sastavu Provincije sv. Ivana Kapistrana u: Franjo Emanuel HOŠKO, *Josip Pavišević. Svjedok jozefinizma u Slavoniji i Podunavlju*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003., 67-70.

vukovarskih Mađara traži češće propovijedi na mađarskom. Ova nagla pojava mađarskih građana koji zahtijevaju češće propovijedi na mađarskom jeziku pokazuje jačanje modernog nacionalizma i nacionalne svijesti kod Mađara u razdoblju kasnog jozefinizma.² Politički okvir ove provincije u predpreporodnom razdoblju je Ugarska i s njom povezana Srijemska županija, što je očiti dokaz, kako kroničari kroz cijelo ovo razdoblje funkcioniraju politički i društveno još u okvirima kasnog feudalnog poretka.

U crkvenom pogledu, vukovarski samostan nalazio se na području pod jurisdikcijom đakovačkog biskupa, odnosno biskupa Bosanskog i Srijemskog, a ovaj je bio sufraganski biskup mađarske metropolije Kaločko-bačke. Time su slavonski i podunavski franjevci i u crkvenom pogledu bili uključeni u ugarski crkveni sustav. Iako je i zagrebački biskup bio u sufraganskom odnosu prema Kaločkom nadbiskupu i metropolitu, prostor njegove jurisdikcije bio je hrvatski etnički prostor a središte biskupije nalazilo se u sabornom gradu Zagrebu, gdje je svijest o hrvatskoj autonomiji bila jača i izraženija nego u slavonskim županijama, čime je zagrebački biskup imao puno veći društveno-politički položaj u Hrvatskomu kraljevstvu i jače izraženu autonomiju.

2. 1. Opis i hodogram aktivnosti

Na poticaj i prijedlog asistenta Petra Uškovića Croate studenti druge godine diplomskoga studija Hrvatskoga latiniteta sudjelovali su u projektu izdavanja *Kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru*. Projekt je inicirao Franjevački samostan sv. Filipa i Jakova u Vukovaru, a na Fakultetu hrvatskih studija odvija se u sklopu projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* pod vodstvom doc. dr. sc. Marka Jerkovića. Studentska su se zaduženja odnosila na transkripciju i kolacionirnja određenoga dijela digitaliziranoga latinskoga rukopisa. Za transkripciju ovoga rukopisa bilo je potrebno prije svega dobro znanje latinskoga jezika, te poznavanje crkvenih administrativnih termina i kancelarijske frazeologije. Budući da su samostani jedni od najvažnijih pokretača razvoja konceptualno-duhovnih i institucionalno-organizacijskih formi kršćanskoga društva, dužnost je latinista istraživati redovničku kulturu i njihov doprinos hrvatskoj nacionalnoj i općoj europskoj kulturi. Ovim su putem studenti na izravan način sudjelovali u očuvanju i prezentaciji kulturnoga i jezičnoga dobra Franjevačkoga samostana u Vukovaru, stvorivši mogućnost objektivne društvene valorizacije *Kronike per se*.

3. Opći i specifični ciljevi projekta

² Usp. *Povijest Mađarske*, Petér Hanák (ur.), Zagreb: Barbat, 1995., 133-137.

Temeljno poslanje i zadaća sveučilištaraca koji se nalaze na studiju humanističkih znanosti jest poziv na djelovanje u službi čovjeka i zajednice. U tom su smislu znanja i kompetencije koje se sječu na studiju latinskoga jezika i hrvatskoga latinитета izrazito primjenjive u radu na rukopisnoj građi i izvorima koji su svojevrsna inventura književnoga identiteta. Eklatantan je primjer za to i Kronika Franjevačkoga samostana u Vukovaru koja ne predstavlja samo taksativne kroničarske zapise jedne samostanske zajednice, nego upravo *in extenso* donosi pregled crkvene i društvene povijest Vukovarske županije i cijeloga Srijema u kontekstu događaja na europskoj pozornici. Stoga je inicijalna intencija ovoga projekta bila stvaranje sinergije oko prezentacije rukopisne kronike koja obnavlja događaje važne za obnovu kolektivne memorije. Drugotna je intencija povezivanje studenata sa samostanima kao važnim baštinicima pisane riječi kako bi nastavili istraživati u njima pohranjenu latinističku baštinu. Treća, ali nikako manje značajna intencija jest popularizacija studija latinskoga jezika i hrvatskoga latinитета budući da postoji deficit stručnjaka koji mogu pripremiti rukopisnu građu za izdanje i tisak. Za izdanje Kronike Franjevačkoga samostana u Vukovaru može se sasvim objektivno reći da posjeduje pozitivne multiplikativne rezultate, kako za njegove autore, tako i za zajednicu.

4. Sažetak

Na projektu „Prijepis i kritičko izdanje Kronike Franjevačkoga samostana u Vukovaru 1781. – 1826.“ surađivalo je sedmero studenata diplomskoga studija hrvatskoga latinитета na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Projekt je inicirao Franjevački samostan sv. Filipa i Jakova u Vukovaru, dok se njegova provedba na Fakultetu hrvatskih studija odvijala u okviru internoga projekta „Tihi pregaoci: Redovnički prilozi hrvatskoj i europskoj kulturi“ pod vodstvom doc. dr. sc. Marka Jerkovića. Studenti su bili zaduženi za transkripciju i kolacioniranje digitaliziranog latinskog rukopisa. Za transkripciju ovog rukopisa bilo je prije svega potrebno dobro poznavanje latinskoga jezika, kao i poznavanje crkveno-administrativnih termina i kancelarijske frazeologije. Budući da su samostani jedan od najvažnijih pokretača razvoja konceptualno-duhovnih i institucionalno-organizacijskih oblika kršćanskog društva, dužnost je latinista istraživati vjersku kulturu i njihov doprinos hrvatskoj nacionalnoj i opće europskoj kulturi. Na taj su način studenti, koje se zbog ovoga iznimno vrijednoga projekta prijavljuje za Rektorovu nagradu, izravno sudjelovali u očuvanju i prezentaciji kulturne i jezične baštine franjevačkoga samostana u Vukovaru, stvarajući mogućnost ne samo objektivne

društvene valorizacije *Kronike per se*, nego i implementacije novih spoznaja u postojeći povijesno-jezični diskurs Slavonije i Srijema krajem 18. i početkom 19. stoljeća.

5. Summary

Anamarija Bačvar, Klara Bagarić, Iva Buha, Sanja Gudelj, Ivana Kovačević, Tvrtko Krpan,
Ivan Marjanović

„Transcription and critical edition of Chronicle book of Franciscan monastery in Vukovar 1781. – 1826.“

The project of „Transcription and critical edition of Chronicle book of Franciscan monastery in Vukovar 1781. – 1826.“ is led by seven MA students from department for Croatian Latinity studying at the University of Zagreb. The project was initiated by the Franciscan monastery of st. Filip i Jakov in Vukovar and at the Faculty of Croatian Studies it is taking place as part of the project *Tihi pregaoci: Monastic Contributions to Croatian and European Culture* under the leadership of doc. dr. sc. Marko Jerkovic. Students were in charge of transcribing and collation of a certain part of the digitized Latin manuscript.. The transcription of this manuscript required, above all, a good knowledge of Latin, as well as knowledge of church administrative terms and office phraseology. Since monasteries are one of the most important initiators of the development of conceptual-spiritual and institutional-organizational forms of Christian society, it is the duty of latinists to research religious culture and their contribution to Croatian national and general European culture. In this way, students directly participated in the preservation and presentation of the cultural and linguistic heritage of the Franciscan monastery in Vukovar, creating the possibility of objective social valorization of the Chronicle *per se*.

6. Životopisi autora

ANAMARIJA BAČVAR studentica je prve godine poslijediplomskog studija kroatologije na Fakultetu hrvatskih studija. Njezina područja interesa su: latinski jezik, rimska povijest i civilizacija te rimska književnost. Sudjelovala u izradi kritičkog izdanja *Genealogia Pavao Skalić* u sklopu kolegija *Latinski jezik* pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Šime Demo. U sklopu projekta *Zagrebačkim ulicama* istraživala život i djelo Antuna Vrančića te je suradnica portala *Beli Zagreb Grad*. Isto tako, bila je polaznica *Ljetne škole latinskog jezika* koja se

održala u Rijeci od 15. srpnja do 1. kolovoza u organizaciji Fakulteta hrvatskih studija i Salezijanske klasične gimnazije. U sklopu projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovala u izdavanju kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

KLARA BAGARIĆ studentica je druge godine diplomskoga studija kroatologije i hrvatskog latiniteta na Fakultetu hrvatskih studija. Članica je Udruge studenata latinskog jezika *Respublica* i Udruge studenata *Studia Croatica*. Od ove akademske godine zamjenica je predsjednika studentskog zbora Fakulteta hrvatskih studija. Pod mentorstvom doc. dr. sc. Maje Matasović sudjelovala na 14. međunarodnom festivalu *Festival Europeen Latin Grec 2020*. godine. Bila je polaznica *Ljetne škole latinskog jezika* koja se održala u Rijeci od 15. srpnja do 1. kolovoza u organizaciji Fakulteta hrvatskih studija i Salezijanske klasične gimnazije. U sklopu je projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovala u izdavanju kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

IVA BUHA studentica je apsolvirane godine dvopredmetnoga diplomskoga studija nastavničkoga smjera povijesti i hrvatskoga latiniteta na Fakultetu hrvatskih studija. U suradnji s kolegicama i kolegama radila je na prijevodu Ciceronova govora za Seksta Roscija Amerina, koji je objavljen kao knjiga u sklopu Biblioteke Latina et Graeca. U sklopu projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovala u izdavanju Kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

SANJA GUDELJ studentica je druge godine diplomskoga studija povijesti i hrvatskog latiniteta. Područja njezina interesa su: povijest, poezija i film. Sudjelovala je akademske godine 2017./2018. na transkripciji rukopisa *De Illyrico Caesaribusque Illyricis* Ivana Tomka Mrnavića pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Tamare Tvrtković. Članica je Udruge studenata latinskoga jezika *Respublica*, Društva studenata povijesti *Ivan Lučić-Lucius* i Udruge studenata *Studia Croatica*. U sklopu projekta *Zagrebačkim ulicama* bavila se životom, opusom i značajem Tituša Brezovačkog i Baltazara Adama Krčelića. U sklopu projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovala je u izdavanju kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

IVANA KOVAČEVIĆ studentica je druge godine diplomskoga studija kroatologije i hrvatskog latiniteta na Fakultetu hrvatskih studija. U sklopu projekta *Zagrebačkim ulicama* istraživala je život i djelo Nikole Gučetića Vitova. Pored rada na projektu *Zagrebačkim ulicama* sudjeluje u ostalim sadržajima na portalu Beli Zagreb Grad. S ostalim kolegama i profesoricom doc. dr. sc. Majom Matasović, radila je na prijevodu Ciceronovog govora *Pro Sexto Roscio*

Amerino. Od ove godine potpredsjednica je udruge studenata latinskog jezika *Respublica*. Članica je Kulturno umjetničkog društva (KUD) Brezovica u kojemu kroz pjesme i plesove našega kraja na raznim domaćim i inozemnim festivalima promiče kulturu i tradiciju hrvatskih običaja. U sklopu projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovala je u izdavanju kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

TVRTKO KRPAN student je druge godine dvopredmetnoga diplomskoga studija nastavničkoga smjera hrvatskog latiniteta i povijesti nastavničkoga smjera na Fakultetu hrvatskih studija. Područja dodatnog interesa su mu sport i filmska industrija, a u sklopu projekta *Zagrebačkim ulicama*, istraživao je život i rad Matije Petra Katančića. U sklopu je projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovao u izdavanju Kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru.

IVAN MARJANOVIĆ student je prve godine poslijediplomskoga studija povijesti na Hrvatskom katoličkom sveučilištu, a akademske godine 2020./2021. magistrirao je edukaciju povijesti i latinskog jezika na Fakultetu hrvatskih studija. Najviše se bavi područjem srednjovjekovne hrvatske povijesti, odnosno djelovanju vjerodostojnih mjesta (*loca credibilia*) u Hrvatskoj, o čemu namjerava napisati doktorski rad, a bavi se i latinskim prigodnim pjesništvom 19. stoljeću. U sklopu je projekta *Tihi pregaoci: redovnički prinosi hrvatskoj i europskoj kulturi* sudjelovao u izdavanju kronike Franjevačkog samostana u Vukovaru. Trenutno zaposlen kao učitelj povijesti.